

Dorpsstraat 69 'heel bijzonder'

Een van de laatste oude panden van Rosmalen

Jac. J. Luyckx

Al tientallen jaren wordt in Rosmalen gepraat over het centrumplan. Nu het er eindelijk van lijkt te gaan komen, dreigt het pand Dorpsstraat 69, een van de weinige aanzienlijke huizen die nog van Rosmalens verleden resteren, ten prooi te vallen aan een project-ontwikkelaar.

Niet echter als het aan zijn militante bewoners ligt, want behalve de nostalgische waarde verzet de binding die Ton Zwinkels en Thea van der Wijst welhaast letterlijk met dit huis hebben opgebouwd, zich tegen de voorgenomen sloop.

Mooi, maar tegelijk ook onopvallend staat het pand Dorpsstraat 69 in Rosmalen, de geschiedenis van de eerste helft van de vorige eeuw te representeren. Met die leuk ogende combinatie van puntdak en dwarsconstructie zou het een bladzijde uit een boekje met oude ansichten kunnen zijn. Bewoond door het gezin Zwinkels-van der Wijst (drie kinderen) staat het echter ook in deze tijd nog als een huis. En niet langer onopvallend. Door de vele krantenpublicaties over de dreigende teloorgang mag Dorpsstraat 69 zich anno 2002 misschien wel het bekendste woonhuis van Rosmalen noemen. Gebouwd in 1924 heeft het pand niet of nauwelijks geschiedenis. 'De geschiedenis wordt nú geschreven', mag Thea van der Wijst vaststellen.

Samen met nog een ander echtpaar kochten Thea van der Wijst en Ton Zwinkels het perceel Dorpsstraat 69 in 1985 van de erven Hurkmans, nazaten van J.F. Hurkmans, die tot zijn vroege dood in 1931 gemeentesecretaris van Rosmalen was. Het woonhuis werd in 1924 gebouwd in opdracht van J.N. van de Laar, die hoofdonderwijzer was en bovendien schoonvader van Hurkmans, die getrouwd was met de enige dochter van Van de Laar. Hurkmans en zijn vrouw woonden in het naastgelegen pand, nu boek-

Foto: Albert Schreurs

handel *De Omslag*. Dit perceel werd tijdens de mobilisatie in 1939 gevorderd ten behoeve van de huisvesting van Nederlandse soldaten. Het gezin Hurkmans trok toen in bij mevrouw Van de Laar, die in 1938 weduwe was geworden en alleen in dat grote huis woonde. Mevrouw van de Laar overleed in 1983.

Bekroning

De aanbouw van na 1985 daargelaten is het ontwerp van architect O. van den Bosch nog vrijwel helemaal intact. Gescheiden door een grote lange gang met gemarmerde muren bevinden zich, gezien vanuit de entree, links twee kamers en suite. De op riet gestucte plafonds pronken nog met de oorspronkelijke ornamenten. De rechterflank omvat achtereenvolgens een mooie erkerkamer, de salon, met daarachter een klein (slaap-)kamertje en een grote woonkeuken. Daarachter was nog een bijkeuken aange-

bouwd. Aan het eind van de gang is na de huidige aanbouw de buitendeur een binnendeur geworden, maar het redelijk gave glas in lood – komende winter aan de beurt om gerestaureerd te worden – zorgt nog altijd voor een kleurige lichtspiegeling. ‘Opmerkelijk’, vindt ook Ton Zwinkels dat de achterdeur de sier van glas in lood kreeg terwijl de voordeur, die daar veel meer mee zou kunnen pronken, het met niet meer dan gekleurd glas moet doen. Is het glas in lood in de deur maar eenvoudig, het Jugendstil-achtige bovenlicht vormt een fraaie bekroning. Van de drie slaapkamers, rechts op de eerste verdieping, is de middelste tegenwoordig badkamer. Het linker gedeelte, boven de kamers en suite, was oorspronkelijk zolder, in open verbinding met de zolder boven de slaapkamers. Van de zolder zijn later twee slaapkamers gemaakt. In de nok bevond zich ook nog een dienstbodekamertje van $2\frac{1}{2}$ bij $2\frac{1}{2}$ meter, waar een klein dakraampje slechts zicht gaf op de lucht.

De granaatscherven die zich nog in de kap bevinden, getuigen van een van de elf granaatinslagen tijdens de bevrijding van Rosmalen in 1944. ‘Die laten we zitten als herinnering’, verzekert Ton Zwinkels. De herinnering aan houtworm en boktor hebben de nieuwe bewoners daarentegen zorgvuldig gewist. Vooral de houtworm had zijn sporen nagelaten. Het zachtboard waarmee het dienstbodekamertje was afgetimmerd, was bijna helemaal weggevreten. Het triplex waarmee de andere slaapkamers waren afgewerkt, was gelijmd met beendermeel, en... ‘daar zijn houtwormen dol op’.

De deuren van de ingebouwde kasten zijn met de tijd gedraaid. Aan de binnenkant bevond zich een profiel dat best gezien mocht worden. De buitenkant was bespannen met jute, waarop behang. Door ze om te draaien kon de woning kosteloos worden verrijkt met mooie kastdeuren.

Voornaam

Na de komst van de nieuwe bewoners in 1985 heeft de bijkeuken achter het huis plaats moeten maken voor een aanbouw die nodig was voor een extra huiskamer met daarboven nog een slaapkamer om de bewoning door twee gezinnen mogelijk te maken. De aanbouw bevat voorts, achter de kamers en suite, nog een serre. Bij de verbouwing werd aan de beide zijanten van het huis in de bestaande stijl een erker aangebouwd. Afgezien van deze bouwkundige aanvullingen mag worden vastgesteld dat het huis zoals dat in 1924 werd gebouwd in oorspronkelijke staat behouden is gebleven, zij het nu wel geïsoleerd en van modern comfort voorzien. Dat laatste mocht ook wel. Het huis kende badkamer noch douche. Ton Zwinkels: ‘In de bijkeuken zat een koudwaterkraantje en boven één wastafel’. De waterleidingen waren nog van lood, gas was in het huis een onbekend begrip. Isolatie viel niet moeilijk. Het huis bleek gebouwd met spouw, ‘voor die tijd een hele luxe bouw’. Het siermetsel-

Foto: Albert Schreurs

werk met rollagen en de van klei gebakken pylonen versterken, samen met de Tule du Nord-pannen op het dak, een aanzien dat Dorpsstraat 69 in zijn tijd tot een voor naam huis bestempelde. Met beneden een plafonddoogte van 3,30 meter bevestigt het interieur dit stempel, zoals ook het harmonische tegelwerk daartoe bijdraagt. Onder de opgebrachte zandlagen, waardoor het huis met z'n betonnen fundering zonder wapening als het ware op een bult staat, bevindt zich helaas een oude veenlaag, die een vervelende boosdoener blijkt van de scheurvorming die zich bij bemaling in de omgeving voordoet.

Oud ras

Achter het huis bevindt zich een enorme tuin, zo'n 45 meter lang en ook nog eens 35 meter breed nadat de gemeente Rosmalen geen belang had bij de tuin achter *De Omslag* toen met het oog op de naoorlogse groei van Rosmalen in dat perceel tijdelijk een stukje gemeentesecretarie moest worden ondergebracht. Een deel van de tuinuitbreiding – die het perceel Dorpsstraat 69 aan zijn huidige oppervlak van 1620 vierkante meter helpt – benutte Ton Zwinkels om er een dubbele garage neer te zetten. In verband met de veenlaag moest de grond hier zo diep worden uitgegraven dat het de kosten loonde de garages te onderkelderen en aldus een prachtige werkplaats te creëren.

De tuin, waar door een zoon van de familie ook al eens een deel van een granaat werd opgegraven – nadien

geliquideerd door de Explosieven Opruimingsdienst EOD –, mag zich beroemen op een oude appelboom met een kruin van zo'n 12 à 15 meter die jaarlijks tussen de 300 en 400 kg. appels produceert van een oud ras, de *Bellefleur van Boskoop*. Een prachtige beuk reikt intussen ook naar monumentale afmetingen. In de vroegere beerput wordt tegenwoordig het regenwater opgevangen. Ruim genoeg voor het doorspoelen van de w.c., maar niet altijd toereikend voor het sproeien van de tuin. Maar met ook nog een oude waterput is de capaciteit nadien gegroeid tot 5.000 liter, waarvan een deel de tuin ten goede komt.

Bijzonder

Hoewel later het tweede gezin uit de Dorpsstraat is vertrokken, telt nr. 69 nog altijd twee keukens, waarvan één onderdeel vormt van een appartement dat als zodanig verhuurd is. Het gezin Zwinkels is echter zo verknocht aan deze locatie dat ze haar geluk daar wil blijven uitleven. Een eerste rimpeling in dat geluk deed zich voor in december 1993 tijdens een gemeentelijke informatiebijeenkomst waarop de omwonenden te horen kregen dat de ontwikkeling van het komplan door een andere projectontwikkelaar zou kunnen betekenen dat onder andere Dorpsstraat 69 zou moeten verdwijnen. Geschokt stelden Thea van der Wijst en Ton Zwinkels vast dat een van de lijnen dwars over hun huis was getekend. De schok van een telefoontje in november 1996 kwam nog veel harder

aan. 'Zeg maar waar wij een replica van jullie huis neer kunnen zetten. Op een trailer verplaatsen kunnen we jullie huis helaas niet.' Het antwoord was ondubbelzinnig. 'Doe maar geen moeite, we zitten hier goed.' Met de gemeentelijke *Structuurvisie* die vorig jaar het licht zag werd de kwestie wel erg actueel.

In hun verzet tegen een eventuele sloop weten Thea van der Wijst en Ton Zwinkels zich gesteund door een enorme respons. 'We weten dat we ook vijanden maken, maar de reacties zijn overwegend positief.' Die reacties variëren van kopieën van hun bezwaarschrift tot autonome protesten. 'We hebben mensen gehad die zomaar aanbelden om te zeggen dat ze ons steunen.' Iemand zei: 'Jullie kennen je burgerplicht om de gemeente te behoeden voor zulke grote misstappen'.

In hun verzet gaat het 't duo Zwinkels-Van der Wijst niet alleen om Dorpsstraat 69. 'De structuurvisie is zo grootschalig dat de karakteristiek van ons dorp om zeep wordt gebracht.' Voeg daarbij de emotionele binding die de bewoners, zoals gezegd, welhaast letterlijk hebben opgebouwd. 'Alles wat we konden hebben we zelf gedaan. Dat heeft onze hechting aan dit huis alleen maar groter gemaakt.' Als anderen vragen of het ons 'al dit gedoe' wel waard is, is het antwoord volmondig: 'Ja, dat is het ons waard'. Voor zichzelf, maar ook voor het huis op zich. 'Het is heel bijzonder omdat het een van de laatste oude panden is die in Rosmalen nog gespaard is gebleven.'